ประโยค ป.ธ. ๖
แปล มคธเป็นไทย
สอบ วันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐

๑. สารีปุตฺโตปิ โข อกาโล โข ตาว ปญฺหํ ปุจฺฉิตุนฺติ กาลํ อาคมยมาโน จตฺวา วตฺตปฏิปตฺติปูรณตฺถํ กตภตฺตกิจฺจสฺส เถรสฺส อตฺตโน กมฺมฏฺฐานํ อุทกํ ทตฺวา โธตหตฺถปาเทน เถเรน สทฺธึ ปฏิสนฺถารํ กตฺวา ปญฺหํ ปุจฺฉิ ฯ น ตาหํ สกฺโกมีติ น เต อหํ สกฺโกมิ ฯ เอตฺถ จ ปฏิสมฺภิทปฺปตฺโต เถโร น เอตฺตกํ น สกฺโกติ อถโข อิมสฺส ธมฺมคารวํ อุปฺปาเทสฺสามีติ สพฺพากาเรน พุทฺธวิสเย อวิสยภาวํ คเหตฺวา เอวมาห ฯ เย ธมฺมา เหตุปฺปภวาติ เหตุปฺปภวา นาม ปญฺจกฺขนฺธา ฯ เตนสฺส ทุกฺขสจฺจํ ทสฺเสติ ฯ เตสํ เหตุ ตถาคโต อาหาติ เตสํ เหตุ นาม สมุทยสจฺจํ ตญฺจ ตถาคโต อาหาติ ทสฺเสติ ฯ เตสญฺจ โย นิโรโธติ เตสํ อุภินฺนมฺปิ สจฺจานํ โย อปฺปวตฺตินิโรโธ ตญฺจ ตถาคโต อาหาติ อตฺโถ ฯ เตนสฺส นิโรธสจฺจํ ทสฺเสติ ฯ มคฺคสจฺจํ ปเนตฺถ สรูปโต อทสฺสิตมฺปิ นยโต ทสฺสิตํ โหติ ฯ นิโรเธ หิ วุตฺเต ตสฺส สมฺปาปโก มคฺโค วุตฺโต ว โหติ ฯ อถวา เตสญฺจ โย นิโรโธติ เอตฺถ เตสํ โย นิโรโธ จ นิโรธุปาโย จาติ เอวํ เทฺวปิ สจฺจานิ ทสฺสิตานิ โหนฺตีติ ฯ อิทานิ ตเมวตฺถํ ปฏิปาเทนฺโต อาห เอวํวาที มหาสมโณติ ฯ **(สมนฺตปาสาทิกาย นาม วินยฏฺฐกถา ตติโย ภาโค/หน้า ๓๑ - ๓๒)**

๒. หตฺถจฺฉินฺนาทิวตฺถูสุ หตฺถจฺฉินฺโนติ ยสฺส หตฺถตเล วา มณิพนฺเธ วา กปฺปเร วา ยตฺถ กตฺถจิ เอโก วา เทฺว วา หตฺถา ฉินฺนา โหนฺติ ฯ ปาทจฺฉินฺโนติ ยสฺส อคฺคปาเท วา โคปฺผเกสุ วา ชงฺฆาย วา ยตฺถ กตฺถจิ เอโก วา เทฺว วา ปาทา ฉินฺนา โหนฺติ ฯ หตฺถปาทจฺฉินฺโนติ ยสฺส วุตฺตปฺปกาเรเนว จตูสุ หตฺถปาเทสุ

เทฺว วา ตโย วา สพฺเพ วา หตฺถปาทา ฉินฺนา โหนฺติ ฯ กณฺณจฺฉินฺโนติ ยสฺส กณฺณมูเล วา กณฺณสกฺขลิกาย วา เอโก วา เทฺว วา กณฺณา ฉินฺนา โหนฺติ ฯ ยสฺส ปน กณฺณพุนฺเธ ฉิชฺชนฺติ สกฺกา จ โหติ สงฺฆาเฏตุ์ โส กณฺณ์ สงฺฆาเฏตฺวา ปพฺพาเชตพฺโพ ฯ นาสจฺฉินฺโนติ ยสฺส อชปทเก วา เอกปูเฏ วา เทฺวปูเฏ วา ยตฺถ กตฺถจิ นาสา ฉินฺนา โหติ ฯ ยสฺส ปน นาสิกา สกฺกา โหติ สนฺเธตุ์ โส ตำ ผาสุ์ กตฺวา ปพฺพาเชตพฺโพ ฯ กณฺณนาสจฺฉินฺโนติ อุภยวเสน เวทิตพฺโพ ฯ องฺคุลิจฺฉินฺโนติ ยสฺส นขเสสำ อทสฺเสตฺวา เอโก วา พหู วา องฺคุลิโย ฉินฺนา โหนฺติ ฯ ยสฺส ปน สุตฺตตนฺตุมตฺตมฺปิ นขเสสำ ปญฺญายติ ตำ ปพฺพาเชตุ์ วฏฺฏติ ฯ อพฺจฺฉินฺโนติ ยสฺส จตูสุ องฺคุฏฺฐเกสุ องฺคุลิยำ วุตฺตนเยเนว เอโก วา พหู วา องฺคุฏฺฐกา ฉินฺนา โหนฺติ ฯ กณฺฑรจฺฉินฺโนติ ยสฺส กณฺฑรนามกา มหานหารู ปุรโต วา ปจฺฉโต วา ฉินฺนา โหนฺติ ฯ เตสุ เอกสฺสปิ ฉินฺนตฺตา อคฺคปาเทน วา มูเลน วา จงฺกมติ น วา ปาทำ ปติฏฺฐาเปตุ์ สกฺโกติ ฯ ผณหตฺถโกติ ยสฺส วคฺคุลิปกฺขกา วิย องฺคุลิโย สมฺพทฺธา โหนฺติ เอตำ ปพฺพาเชตุกาเมน องฺคุลนฺตริกาโย ผาเลตฺวา สพฺพำ อนฺตรจมฺมำ อปเนตฺวา ผาสุ์ กตฺวา ปพฺพาเชตพฺโพ ฯ ยสฺสปิ ฉ องฺคุลิโย โหนฺติ ตำ ปพฺพาเชตุกาเมน อธิกงฺคุลึ ฉินฺทิตฺวา ผาสุ์ กตฺวา ปพฺพาเชตพฺโพ ฯ ขุชฺโชติ โย อุรสฺส วา ปิฏฺจิยา วา ปสฺสสฺส วา นิกฺขนฺตตฺตา ขุชฺชสรีโร ฯ ยสฺส ปน กิญฺจิ องฺคปจฺจงฺคำ อีสกำ วงฺกำ ตำ ปพฺพาเชตุ์ วฏฺฏติ ฯ มหาปุริโสเอว หิ พฺรหฺมุชุคตฺโต อวเสโส สตฺโต อขุชฺโช นาม นตฺถิ ฯ **(สมนฺตปาสาทิกาย นาม วินยฏฺฐกถา ตติโย ภาโค/หน้า ๑๐๑ - ๑๐๓)**

ให้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๖

แปล มคธเป็นไทย

๑. แม้เพราะสารีบุตรเล่า ก็ยืนคอยเวลาอยู่ด้วยคิดว่า ยังไม่ใช่เวลาแลที่จะถามปัญหาก่อน เพื่อจะบำเพ็ญวัตรปฏิบัติให้บริบูรณ์ จึงถวายน้ำจากคณโทของตน แก่พระเถระผู้ทำภัตตกิจเสร็จแล้ว กระทำปฏิสันถารกับพระเถระผู้ล้างมือและเท้าแล้ว จึงถามปัญหา ฯ สองบทว่า น ตาหำ สกฺโกมิ ตัดบทว่า น เต อหำ สกฺโกมิ (แปลว่า เราไม่สามารถแสดงแก่ท่านได้) ฯ แต่ว่าพระเถระผู้บรรลุปฏิสัมภิทาในธรรมนี้แล้ว จะไม่สามารถแสดงธรรมเพียงเท่านี้ ก็หามิได้ โดยที่แท้ท่านคิดว่า เราจักปลูกความเคารพในธรรมให้เกิดแก่ปริพาชกนี้ ถือเอาข้อที่การแสดงธรรมในพุทธวิสัยโดยอาการทั้งปวงมิใช่วิสัยของตน จึงกล่าวอย่างนั้น ฯ บาทคาถาว่า เย ธมฺมา เหตุปฺปภวา ความว่า เบญจขันธ์ ชื่อว่ามีเหตุเป็นแดนเกิด ฯ พระเถระแสดงทุกขสัจ แก่ปริพาชกนั้น ด้วยบาท-คาถาว่า เย ธมฺมา เหตุปฺปภวา นั้น ฯ ด้วยบาทคาถาว่า เตสำ เหตุ๋ ตถาคโต อาห พระเถระย่อมแสดงว่า สมุทัยสัจ ชื่อว่าเหตุแห่งเบญจขันธ์เหล่านั้น พระตถาคตตรัสสมุทัยสัจนั้นด้วยฯ บาทคาถาว่า เตสญฺจ โย นิโรโธจ ความว่า พระตถาคต ตรัสความดับคือความไม่เป็นไปแห่งสัจจะแม้ทั้งสองเหล่านั้นด้วย ฯ พระเถระแสดงนิโรธสัจแก่ปริพาชกนั้นด้วยบาทคาถาว่า เตสญฺจ โย นิโรโธ จ นั้น ฯ ส่วนมรรคสัจ แม้ท่านไม่ได้แสดงรวมไว้ในคาถานี้ ก็เป็นอันแสดงแล้วโดยนัย ฯ เพราะว่า เมื่อกล่าวถึงนิโรธแล้ว มรรคซึ่งเป็นเหตุให้ถึงนิโรธนั้น ก็เป็นอันกล่าวถึงเหมือนกัน ฯ อีกอย่างหนึ่ง ในบาทคาถาว่า เตสญฺจ โย นิโรโธจ นี้ สัจจะแม้ทั้งสอง เป็นอันพระเถระแสดงแล้ว อย่างนี้ว่า ความดับแห่งสัจจะทั้งสองเหล่านั้น และอุบายแห่งความดับแห่งสัจจะทั้งสองเหล่านั้น ฉะนี้แล ฯ บัดนี้ พระเถระ เมื่อจะย้ำเนื้อความนั้นนั่นแล จึงกล่าวว่า พระมหาสมณะมีปกติตรัสอย่างนี้ ฯ

๒. พึงทราบวินิจฉัยในเรื่องคนมือด้วนเป็นต้น ดังต่อไปนี้

บุคคลใด มีมือข้างหนึ่งหรือสองข้าง ขาดไปที่ส่วนใดส่วนหนึ่ง จะเป็นฝ่ามือก็ดี ที่ข้อมือก็ดีที่ศอกก็ดี บุคคลนั้น ชื่อว่าคนมือด้วน ฯ บุคคลใด มีเท้าข้างหนึ่งหรือสองข้าง ขาดไปที่ส่วนใดส่วนหนึ่ง จะเป็นที่ปลายเท้าก็ดี ที่ข้อเท้าก็ดี ที่แข้งก็ดี บุคคลนั้น ชื่อว่าคนเท้าด้วน ฯ บรรดามือและเท้าทั้ง ๔ โดยประการดังกล่าวแล้วนั่นแล บุคคลใด มีมือและเท้าขาดไป ๒ ข้าง ๓ ข้าง หรือทั้งหมด บุคคลนั้น ชื่อว่าคนมีทั้งมือและเท้าด้วน ฯ บุคคลใด มีหูข้างหนึ่งหรือสองข้าง ขาดไปที่กกหูก็ดี ที่ใบหูก็ดี บุคคลนั้น ชื่อว่าคนหูขาด ฯ ส่วนบุคคลใด มีหูฉีกที่ตุ้มหู และอาจต่อให้ติดกันได้ บุคคลนั้น พึงให้ต่อหูให้ติดแล้ว จึงให้บวช ฯ บุคคลใด มีจมูกแหว่งไปที่ส่วนใดส่วนหนึ่งจะเป็นดั้งจมูกก็ดี ช่องจมูกข้างเดียวก็ดี ที่ช่องจมูกทั้งสองข้างก็ดี บุคคลนั้น ชื่อว่า คนจมูกแหว่ง ฯ ส่วนจมูกของบุคคลใดเป็นอวัยวะที่ (แหว่ง) อาจต่อให้ติดกันได้ บุคคลนั้น พึงทำจมูกนั้นให้หายแล้ว จึงให้บวช ฯ บุคคลที่ชื่อว่าทั้งหูขาดทั้งจมูกแหว่ง พึงทราบด้วยอำนาจอวัยวะทั้งสอง ฯ นิ้วของบุคคลใด นิ้วเดียวหรือหลายนิ้ว เป็นอวัยวะขาดไป ไม่ปรากฏเล็บเหลือ บุคคลนั้น ชื่อว่าคนนิ้วด้วน ฯ แต่บุคคลใดยังมีเล็บที่เหลือ ปรากฏแม้ขนาดเท่าเส้นด้าย จะให้บุคคลนั้นบวช ควรอยู่ ฯ ในนิ้วหัวแม่มือนิ้วหัวแม่เท้าทั้งสี่นิ้ว นิ้วหัวแม่มือ นิ้วหัวแม่เท้าของบุคคลใด นิ้วเดียวหรือหลายนิ้ว เป็นอวัยวะขาดไป ตามนัยที่กล่าวแล้วในนิ้วนั่นแล บุคคลนั้น ชื่อว่าคนมีง่ามมือง่ามเท้าขาด ฯ เอ็นใหญ่ที่ชื่อว่ากัณฑระของบุคคลใด เป็นอวัยวะขาดไป ข้างหน้าก็ดี ข้างหลังก็ดี บุคคลนั้น ชื่อว่าคนเอ็นขาด ฯ บรรดาเอ็นใหญ่เหล่านั้น เพราะเอ็นใหญ่แม้เส้นหนึ่งขาดไป บุคคลจึงก้าวเดินด้วยปลายเท้า หรือด้วยส้นเท้า หรือไม่อาจยันเท้าตรง ๆ ได้ ฯ นิ้วมือของบุคคลใด เป็นของติดกันเหมือนปีกค้างคาว บุคคลนั้น ชื่อว่าคนมือเป็นแผ่น ภิกษุผู้ประสงค์จะให้คนมือเป็นแผ่นนี้บวช พึงผ่าหนังระหว่างนิ้ว นำหนังในระหว่างออกทั้งหมด รักษาให้หายแล้วจึงให้บวช ฯ แม้บุคคลใด มีนิ้ว ๖ นิ้ว ภิกษุผู้ประสงค์จะให้บุคคลนั้นบวช พึงตัดนิ้วที่เกินเสีย รักษาให้หายแล้วจึงให้บวช ฯ บุคคลใด เป็นคนร่างกายค่อม เพราะอกแอ่นหรือหลังโกง หรือสีข้างคด บุคคลนั้น ชื่อว่าคนค่อม ฯ แต่อวัยวะน้อยใหญ่บางส่วนของบุคคลใด คดเล็กน้อย จะให้บุคคลนั้นบวช สมควรอยู่ ฯ แท้จริง พระมหาบุรุษเท่านั้น เป็นผู้มีพระกายตรงดังกายพรหม สัตว์ที่เหลือ ชื่อว่าผู้ไม่ค่อม ย่อมไม่มี ฯ

พระเทพสุธี อโนมคุโณ วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ...เฉลย.

สนามหลวงแผนกบาลี...ตรวจแก้.